

11. Южный музыкальный вестник, 1915, 1916. №№ 8-9; № 1-2. С.3-5; с.3.
12. Adler G. Handbuch der Musikgeschichte. Frankfurt a.M., Verlag-Anstalt, 1924.
13. Payzant G. Glenn Gould. Music and Mind. Toronto-N/York, London, 1978. 158 p.
14. Riemann H. Kleines Handbuch der Musikgeschichte mit der Periodisierung nach Stilprinzipien und Formen. Siebende Auflage. Leipzig: Verlag von Breitkopf & Härtel, 1947. 480 p.

References

1. Androsova D.V. (2014). Symbolism and polyklavier type in piano performance art XX century. Monograph. Odesa, Astroprint. [in Ukraine].
2. Asafiev B. (1971). Musical form as process. Moscow-Leningrad, Muzyka [in Russian].Gos.muz.izdat. [in Russian].
3. Bjelyj A. (1994). The symbolism as world-conception. Moscow, Respublika. [in Russian].
4. Bryanceva V. (1976) S.V. Rahmaninov. Moscow, Sovietskij kompozytor. [in Russian].
5. Gojowy D. (1998). E.Golyshev and dada-serialism Transformation of the music formation: culture and contemporaneity. Odesa. [in Ukrainian].
6. The history to russian Sanctity. (2001). On blessing Most Eminent Amvroziy, the archbishop of Ivanovo and Kineshma. Moscow, Molodaja Gvardija.Sintagma. [in Russian].
7. Kurth E. (1931). The bases of line counterpoint. Melodious polyphony of I.S. Bach. Moskow, Gos.muz.izdat. [in Russian].
8. Markova E. (2012). The problem of music culturology. Odesa, Astroprint. [in Ukrainian].
9. Nejcheva L. The Bulgarian music art as national-style paradigm in culture XX - begin XXI century. (2016). The candidate's thesis, 17.00.03, Odessa national music academy name A.V.Nezhdanova. Odesa. [in Ukrainian].
10. The Dictionary of the foreign words. (1977). The Editor O. Melnichuk. Kyiv, Golov.red.Radjanskoji encyklopedii. [in Ukrainian].
11. South music herald. (1915). № 8-9. 2 -2. pp.3-5. [in Ukrainian].
12. Adler G. (1924). Handbuch der Musikgeschichte. Frankfurt a.M.: Verlag-Anstalt. [in Germany].
13. Payzant G. (1978). Glenn Gould. Music and Mind. Toronto-N/York, London. [in English].
14. Riemann H. (1947). Kleines Handbuch der Musikgeschichte mit der Periodisierung nach Stilprinzipien und Formen. Siebende Auflage. Leipzig, Verlag von Breitkopf & Härtel. [in Germany].

*Стаття надійшла до редакції 04.09.2019 р.
Прийнято до публікації 11.10.2019 р.*

УДК 785.1 (477)
DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2019.191371>

Глуханич Олеся Мирославівна
викладач-методист Комунального закладу
вищої освіти «Ужгородський інститут культури
і мистецтв» Закарпатської обласної ради,
голова циклової комісії музичного мистецтва
ORCID 0000-0003-3707-7602

ПОСТАТЬ Д.ЗАДОРА У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ

Мета роботи полягає в аналізі внеску Д.Задора у становлення та розвиток професійної музичної освіти на Закарпатті. **Методологічну** базу складають дослідження життєвого та творчого шляху Д.Задора, монографії, теоретичні праці, статті і матеріали. **Методологія** дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, при здійсненні дослідження було використано аналітичний, біографічний, історичний метод, за допомогою яких було розкрито та проаналізовано життєвий та творчий шлях Д.Задора та його внесок у становлення професійної музичної освіти на Закарпатті. **Наукова новизна** статті полягає в дослідженні та поглибленому аналізі внеску Д.Задора в розвиток професійної музичної освіти на Закарпатті під час перебування його на посаді директора Ужгородського державного музичного училища. Вперше здійснено системне дослідження постаті Д.Задора з позиції його внеску в розвиток професійної музичної освіти на Закарпатті. **Висновки.** Д.Задор – не тільки видатний закарпатський композитор, але й основоположник професійної музичної освіти на Закарпатті. Він був директором Ужгородської дитячої музичної школи, а також першим директором Ужгородського державного музичного училища. Започаткування ним ступневості музичної освіти заклало міцний фундамент подальшого розвитку професійної музичної освіти на Закарпатті.

Ключові слова: професійна музична освіта на Закарпатті, творчість Д.Задора, Ужгородське державне музичне училище, навчальні заклади сфери мистецтва.

Глуханич Олеся Мирославівна, преподаватель-методист Коммунального заведения высшего образования «Ужгородский институт культуры и искусств» Закарпатской областной рады, председатель цикловой комиссии музыкального искусства

Фигура Д.Задора в контексте становления профессионального музыкального образования на Закарпатье

Цель работы состоит в анализе вклада Д.Задора в становление и развитие профессионального музыкального образования на Закарпатье. **Методологическую** базу составляют исследования жизненного и творческого пути Д.Задора, монографии, теоретические труды, статьи и материалы. Методология исследования основывается на междисциплинарном подходе, при профедении исследования было использовано аналитический, биографический, исторический метод, при помощи которых было раскрыто и проанализировано жизненный и творческий путь Д.Задора и его вклад в становление профессионального музыкального образования на Закарпатье. **Научная новизна** статьи заключается в исследовании и углубленном анализе вклада Д.Задора в развитие профессионального музыкального образования на Закарпатье во время его пребывания на должности директора Ужгородского государственного музыкального училища. Впервые осуществлено системное исследование фигуры Д.Задора с позиции его вклада в развитие профессионального музыкального образования на Закарпатье. **Выводы.** Д.Задор – не только выдающийся закарпатский композитор, но и основоположник профессионального музыкального образования на Закарпатье. Он был директором Ужгородской детской музыкальной школы, а также первым директором Ужгородского государственного музыкального училища. Внедрение им ступенчатости музыкального образования заложило крепкий фундамент дальнейшего развития профессионального музыкального образования на Закарпатье.

Ключевые слова: профессиональное музыкальное образование на Закарпатье, творчество Д.Задора, Ужгородское государственное музыкальное училище, учебные заведения сферы искусства.

Glukhanich Olesya, search engineer of the National Academy of Culture and Arts Management, Methodist Lecturer of the Municipal Institution of Higher Education "Uzhgorod Institute of Culture and Arts" of Transcarpathian Regional Council, Head of the Cycle Commission of Musical Arts

The figure of D. Zador in the context of the formation of professional music education in Transcarpathia

The purpose of the article is to analyze D.Zador's contribution to the formation and development of professional music education in Transcarpathia. **The methodological** basis consists of studies of the life and creative path of D. Zador, monographs, theoretical works, articles, and materials. The methodology of the research is based on an interdisciplinary approach. The research used an analytical, biographical, historical method, which revealed and analyzed the life and creative path of D. Zador and his contribution to the formation of professional music education in Transcarpathia. **The scientific novelty** of the article lies in the research and in-depth analysis of D.Zador's contribution to the development of professional music education in Transcarpathia during his tenure as director of Uzhgorod State Music College. For the first time, a systematic study of the figure of D. Zador was made from the point of view of his contribution to the development of professional music education in Transcarpathia. **Conclusions.** D. Zador is not only a prominent Transcarpathian composer but also the founder of professional music education in Transcarpathia. He was the director of the Uzhgorod Children's Music School and also the first director of the Uzhgorod State Music School. The beginning of the degree of music education laid the foundation for the further development of professional music education in Transcarpathia. History knows such single facts, when the figure of a particular disjointed individual becomes meaning of a universal symbol, shapes the world outlook and mentality of the nation. Usually, these are individuals of great spiritual potential and rapid activity. So was D. Zador - a talented Transcarpathian composer, teacher, folklorist who carried out his work inspiringly and with a great love for his people. The principles of professional music education, which are the basis of D. Zador's teaching, have not lost their relevance to this day.

Key words: professional music education in Transcarpathia, creativity of D.Zador, Uzhgorod state music school, educational institutions of the art field.

Актуальність теми дослідження обумовлена винятковим внеском Д.Задора у становлення та розвиток професійної музичної освіти на Закарпатті. Він був першим, хто почав будувати ступінчасту систему професійної музичної освіти. Його роль у заснуванні Ужгородського державного музичного училища надзвичайно важлива. У своїй творчості композитор органічно поєднував мистецьку та педагогічну діяльність.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливості музичного життя Закарпаття досліджували В.Гошовський, Т.Росул, В.Мадяр, О.Грін, Я.Рак, Л.Мокану, Л.Микуланинець, Н.Піцур та інші. Значення постаті Д.Задора у розвитку музичного мистецтва на Закарпатті досліджувала Я.Рак, однак, акцент було зроблено на дослідження творчої спадщини композитора, його громадська та організаційна діяльність по створенню мережі навчальних закладів залишилась малодослідженою, чим і зумовлена актуальність даного дослідження. Також питання розвитку професійного музичного мистецтва Закарпаття досліджували В. Теличко, В. Габорець, О. Кобулей, Ю. Соколовський, К. Оленич, М. Митровка, Г. Данканич, І. Попова, Н.Товтин та інші.

Мета дослідження полягає у висвітленні внеску Д.Задора у становлення та розвиток професійної музичної освіти на Закарпатті під час перебування на посаді директора Ужгородського державного музичного училища.

Виклад основного матеріалу. Постать Д.Задора для музичного мистецтва Закарпаття є знаковою, важко переоцінити його внесок у процес становлення і розвитку професійного музичного мистецтва повоєнного Закарпаття, підготовку кадрів і створення Ужгородського державного музичного училища, першим директором якого він став у 1945 році.

Народився Дезидерій Задор в Ужгороді 20 жовтня 1912 року в родині вчителів та музикантів. Його батько, Євген Задор, – вчитель угорської народної школи, органіст та кантор церковного хору, керівник угорської аматорської капели «Долардо». Мати, Йозефіна Задор-Борош, – теж вчителька, а також відома на той час скрипалька аматорського симфонічного оркестру. Дитинство хлопця пройшло в музичному оточенні. Вже в ранньому віці він проявляв музичні здібності. Першими вчителями музики

були його батьки, а також відомий на той час піаніст і композитор Зігмунд Лендел. Він навчався гри на фортепіано, захоплено слухав народні пісні, якими так славиться Закарпаття. Після закінчення загальноосвітньої школи у 1924 році він продовжує навчання в Ужгородській реальній гімназії. Та захоплення музикою не полишає талановитого юнака. Вже у 12 років Д. Задор пише музику до театральної вистави «Гізела і Фея», що виконувалася на одному із шкільних вечорів. Тоді ж він успішно виступає як піаніст, виконуючи твори Моцарта і Бетховена. Щоб здобути вищу музичну освіту, юнак їде у Прагу. Тут він вступає на навчання до консерваторії, яку закінчив у 1934 році по класу фортепіано, органа і хорового диригування на «відмінно» вперше в історії цього музичного вузу [6, 12].

Навчаючись в консерваторії Д. Задор керував хорами мирян «Святої Цецілії» та «Руським хором» в осередку емігрантів. Він проявив себе як здібний диригент і музикант.

У 1937 році Д.Задор у Празі закінчив ще й школу вищого мистецтва по класу музикології та композиції. Він навчався у чудових вчителів – професорів Кржічки, Новака, Хаби, Неєдли. Старовинне місто Прага в той час було одним з провідних центрів музичного і культурного життя Європи. Культурно-мистецька атмосфера Праги зробила великий вплив на становлення Дезидерія Задора як талановитого музиканта. Спрямований кращими вчителями, його талант розвинувся і скоро заявив про себе.

Важливу роль у подальшому професійному формуванні Д.Задора відіграло знайомство з професором Празької консерваторії Алоїзом Хабою. На його уроках Дезидерій пізнає сучасну світову музику І. Стравінського, А.Шонберга, Б.Бартока та інших. Як керівник етнографічного відділу Міністерства культури Чехії, Хаба згодом призначає Д.Задора референтом з фольклорних питань Закарпаття.

Дезидерій Задор прагнув розширити свої знання, ніколи не зупинявся на досягнутому. Він стажується у Празькій аспірантурі, де знайомиться з фольклорними дослідженнями Б.Бартока [6, 23]. Зацікавившись записами Б.Бартока народних пісень, Д.Задор склав вичерпну картотеку усіх на той час записаних ним закарпатських народних пісень. В цей час з'являються і перші зрілі власні твори Д.Задора – фортепіанні п'єси, а також романси на слова Ш.Петефі, Е.Аді. Він здійснює ряд успішних концертів в Ужгороді, Виноградіві, Кошіце, Празі, Будапешті, на яких він виконує не тільки фортепіанні твори відомих композиторів-класиків – Бетховена, Шопена, Ліста, Сметани, Мусоргського, Бартока та інших - але й свої власні твори. Він перемагає на виконавському радіоконкурсі ім.Шопена в Празі і отримує звання лауреата.

У 1938 році ускладнюється політична ситуація в Чехословаччині і в Європі. Закарпатські міста Ужгород, Мукачево та Берегово з районами на початку листопада 1938 року за Віденським арбітражем відходять до Угорщини. Д.Задор повертається до Ужгорода, де він взимку 1939 року починає викладати музику та співи в Ужгородській учительській семінарії, керує хором. Поряд з цим він продовжує виконавську діяльність, організовує камерні концерти, працює над обробками народних пісень. На початку 40-х років із фольклорних записів Д.Задора, Ю.Костюка та П.Милославського було укладено збірку «Народні пісні Підкарпатських русинів», видану в Ужгороді 1944 року.

З 1945 року Д.Задор очолює колектив Ужгородської музичної школи, викладаючи водночас фортепіано в Ужгородському музичному училищі і в цьому ж році стає першим його директором.

У 1946 році Д.Задор стає членом Спілки композиторів СРСР. Він багато і плідно працює: пише авторські пісні для Закарпатського народного хору, такі як «Пісня про лісоруба», «Тропотянка», «Чинадійка» та багато інших. В цей час з'являється і пісня «Верховино, світку ти наш», яка завоювала серця багатьох закарпатців і стала народною. Д.Задор робить багато обробок народних пісень, які завжди ввійшли до репертуару Закарпатського народного хору, записані на плівки та платівки.

У 1947 – 1950 роках Д.Задор працює також диригентом і солістом новоствореного Ужгородського симфонічного оркестру. В цей час з-під пера композитора виходять ряд творів камерно-інструментального жанру, серед яких найбільш відомою є «Карпатська рапсодія».

З 1954 року Д.Задор працює художнім керівником Закарпатської обласної філармонії. Це роки натхненної і плідної творчої праці. Він робить наступні обробки народних пісень – «Паде дощ», «Ой зацвіли фіалочки», «Гаданочка», «Балада про Довбуша», створює ряд романсів. Творча дружба композитора з поетом Ю.Гойдою надихає його на створення вокально-симфонічного твору – кантати «Карпати», яка назавжди ввійшла до скарбниці українського музичного мистецтва.

Прекрасна й поетична, свіжа й оригінальна за змістом, різнохарактерна за жанром, музика Д.Задора завоювала широке коло слухачів. Свою активну творчу і педагогічну діяльність композитор поєднує з громадською, широко пропагуючи закарпатське мистецтво і зокрема народну пісню.

Багато років Д.Задор – голова об'єднання самодіяльних композиторів Закарпаття, яке було створене ним у 1959 році при Будинку народної творчості.

Останній період життя і творчості Д.Задора пов'язаний з Львівською консерваторією. Свою активну творчу діяльність як доцент, а згодом і професор кафедри композиції він пов'язує з виконавською і композиторською діяльністю. Регулярні творчі звіти Д.Задора-піаніста в концертних залах Ужгорода, Дрогобича, Львова, Києва чергуються з напруженою роботою над новими творами великої форми. Він створює Концерт для фортепіано з оркестром (1963), симфонічні поеми «Верховина», «Карпатська веселка». В цей час виходить у світ платівка із записом кантати «Карпати» у виконанні Львівської хорової капели «Трембіта» і симфонічного оркестру.

16 вересня 1985 року внаслідок важкої хвороби серця життя Д.Задора обірвалося. Та чудова музика талановитого композитора і пам'ять про нього продовжують жити. Його творчість – це достойне продовження і розвиток кращих європейських музичних традицій ХХ століття, наше сьогодення і майбутнє надбання, яке продовжується і примножується в його численних учнях, таких як Б.Янівський (член СКУ, Народний артист України), П.Гергелі (член СКУ), Ю.Антонюк, М.Копилович, Я.Скибинський, А.Стойка, В.Волонтир та багато інших.

Дезидерій Задор – засновник професійної музичної культури Закарпаття. Його творчість є вагомим внеском у розвиток української музики [6, 38]. У своїй творчості композитор опирався на народні джерела, черпаючи у народних піснях творче натхнення. Народним духом пронизані всі його інструментальні твори. Домінуючими у творчості Д. Задора є вокально-хорові жанри, зокрема, обробки народних пісень. Однак у творчості композитора є і ряд дуже цікавих інструментальних творів.

Його музика, прекрасна й поетична, свіжа й оригінальна за змістом завоювала широке коло слухачів. Різноманітні твори Д. Задора мають один спільний корінь – закарпатський музичний фольклор, що завжди був стимулом натхнення композитора, невичерпним джерелом його творчості. Потяг пізнати глибини народної пісні, відкрити її красу, сформували його як фольклориста-музикознавця, виконавця та композитора. За різнобічністю своєї фольклористичної діяльності Д. Задор близький до таких класиків музичної етнографії, як Ф.Колесса, К. Квітка, хоч спадщина його порівняно невелика.

Під час навчання у Празі Д. Задор вивчав фольклорні дослідження та пісенні збірники Закарпаття, неодноразово здійснював фольклорні експедиції у різні куточки краю.

Музична фольклористика передбачає декілька аспектів: збирання, записування фольклору, його різностороннє дослідження, що може реалізуватись у створенні фольклорно-музикознавчих праць, а у фольклористів-композиторів такі спостереження за народною піснею природно викликають бажання і навіть потребу зробити художню обробку пісні для голосу чи музичного інструменту.

Жанр обробки народних пісень досягнув високого рівня вже з діяльністю М. Лисенка. Його обробки та авторські твори насамперед зберігали народну основу пісні чи інструментальної мелодії.

Народна пісня представлена у творчості Д. Задора як у вигляді хорових обробок, так і у вигляді обробок для голосу чи інструменту у супроводі фортепіано, а також у формі вокально-симфонічних творів. Всі його обробки відзначаються тонким і глибоким проникненням автора у народну основу.

У творчості Д. Задора є три типи звертання до фольклору:

- орієнтація на конкретні фольклорні зразки, пряме цитування народних мелодій;
- відтворення особливостей конкретного фольклорного жанру та атмосфери його виконання;
- інтуїтивне відтворення народної музики, при якому національна визначеність виявляється в емоційному мисленні композитора.

Д.Задор був не лише видатним композитором, але й активним громадським діячем, прекрасним виконавцем та педагогом. Отримавши блискучу музичну професійну освіту, він вважав своїм персональним над завданням створення професійної музичної освіти на Закарпатті. Слід відзначити, що у першій половині ХХ століття мистецька освіта на Закарпатті активно розвивалася. Виникали приватні та муніципальні музичні школи. Зокрема, Н.Товтин відзначає, що після возз'єднання Закарпаття з Україною значно активізувалося музичне життя краю. Було створено ряд професійних мистецьких установ, засновано аматорські та професійні творчі колективи [8, 46]. У подальші роки вони здобули славу не тільки в Закарпатті, але й далеко за його межами.

Перша половина ХХ століття характеризується відсутністю державного професійного музичного навчального закладу, в якому талановита молодь могла б здобувати музичну освіту. Всі музичні заняття відбувались приватним чином [2, 73]. Значний вплив на розвиток тогочасного музичного мистецтва краю здійснив З.Лендел, у його приватній музичній школі навчались талановиті діти та молодь, здобуваючи знання зі співу, теорії музики, гри на фортепіано та скрипці [2, 73]. Найбільш відомими вихованцями приватної музичної школи З.Лендела стали Д.Задор, М.Задор, А.Задор, завдяки наполегливій праці яких було започатковано професійну музичну освіту на Закарпатті [7, 88].

Значна активізація розвитку професійного музичного мистецтва співпадає з відкриттям на Закарпатті спеціальних музичних навчальних закладів, серед яких особливе місце належало Ужгородському державному музичному училищу, першим директором якого і став Д.Задор [3]. Розуміючи важливість принципу ступінчастості мистецької освіти, її безперервності з ранніх етапів навчання, Д.Задор заснував спершу у м.Ужгороді першу державну дитячу музичну школу (нині – ДМШ№1 ім. П.Чайковського), у якій талановиті діти та молодь отримали можливість професійно навчатися музиці. На відміну від більшості приватних музичних шкіл, які переважно навчали гри на музичному інструменті на рівні аматорського володіння інструментом, а теоретичним дисциплінам приділялося значно менше уваги, Д.Задор, розуміючи важливість теоретичної підготовки майбутніх музикантів, з самого початку поставив вивчення теоретичних дисциплін на один щабель важливості поруч з грою на музичному інструменті. Перших кроків навчання музиці учні музичної школи отримували уроки з сольфеджіо, навчаючи ґрунтовних теоретичних знань.

У 1945 році було створено Ужгородське державне музичне училище, і Д.Задор відіграв у цьому процесі ключову роль. Зокрема, він не тільки став директором навчального закладу, але й на етапі

його створення проводить прослуховування талановитої молоді з метою подальшого їх зарахування до навчального закладу, надавав їм консультаційну допомогу. Будучи від природи інтелігентною людиною, мав великий вплив на формування естетичних смаків та вподобань своїх вихованців. Саме тому Д.Задора по праву вважають засновником професійної музичної культури Закарпаття. З 1991 року Ужгородське державне музичне училище (сьогодні – Ужгородський музичний коледж) гордо носить ім'я Д.Задора.

Висновки. Детальний аналіз життєвого та творчого шляху Д.Задора показав, що він був не лише яскравим піаністом та самобутнім композитором, але й не менш видатним громадським діячем, організатором, педагогом, успішним керівником навчального закладу. Розуміючи важливість ступеневості мистецької освіти, заснував першу на Закарпатті державну дитячу музичну школу, а також державне музичне училище, що дозволило закласти міцний фундамент подальшого розвитку професійної музичної освіти на Закарпатті.

Історія знає такі поодинокі факти, коли постать окремої непересічної індивідуальності набуває значення загальнолюдського символу, формує світогляд та менталітет нації. Зазвичай, це особистості великого духовного потенціалу і бурхливої діяльності. Таким був і Д. Задор – талановитий закарпатський композитор, педагог, фольклорист, що здійснював свою справу натхненно й з великою любов'ю до свого народу. Принципи професійної музичної освіти, закладені в основу навчання Д.Задором, не втратили своєї актуальності і донині.

Література

1. Грін О.О. Професійне музичне мистецтво Закарпаття XIX – першої половини XX століття: історичний аспект. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації. 2004. 160 с.
2. Данканич Г.М. Професійне вокальне мистецтво Закарпаття другої половини XX – початку XXI століття в аспекті міжкультурної комунікації: дис. ... канд. мистецтвознав. / Львівська нац. музична академія ім. М. В. Лисенка. Львів, 2019. 337 с.
3. Історія закладу. Сайт Ужгородського музичного коледжу ім. Д.Є.Задора. URL: <http://muzdepartament.uz.ua/about/istoriya-zakladu> (дата звернення: березень 2019)
4. Микуланинець Л. М. Етнокультурологічне становлення професійної музичної культури Закарпаття у другій половині XX століття. // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. праць. Київ: Міленіум. 2009. Вип. 15. С. 184–188.
5. Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення // Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття. Ужгород: Карпати. 2005. 420 с.
6. Рак Я.П. Творчий портрет Дезидерія Євгеновича Задора : монограф. нарис. Ужгород: Закарпаття, 1997. 56 с.
7. Росул Т. Музичне життя Закарпаття 20-30-х років XX століття. Ужгород: ПоліПрінт. 2002. 207 с.
8. Товтин Н. Становлення музичної культури Закарпаття XX століття (джерелознавчі аспекти). Вісник Львівського університету. 2016. Вип. 17. С. 45-52.

References

1. Ghrin, O.O. (2004). Professional music art of Transcarpathia in the XIX - first half of the XX century: historical aspect. Uzhghorod: Ghosprozrakhunkovyy redakcijno-vydavnychyj viddil upravlinnja u spravakh presy ta informaciji. [in Ukrainian].
2. Dankanych Gh.M. (2019). Professional vocal art of Transcarpathia in the second half of XX - beginning of XXI century in the aspect of intercultural communication: dys. ... kand. mystectvoznnav. Ljviv [in Ukrainian].
3. The history of the institution. Site of Uzhgorod Music College D.Je.Zadora. Retriveid from: <http://muzdepartament.uz.ua/about/istoriya-zakladu> [in Ukrainian].
4. Mykulanynecl, L. M. (2009). Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Mystectvoznnavchi zapysky : zb. nauk. pracj. Kyiv: Milenium. 15, 184–188. [in Ukrainian].
5. Profesijna muzychna kuljtura Zakarpattja: etapy stanovlennja. (2005). Zbirka statej, ese pro muzychnu kuljturu Zakarpattja. Uzhghorod: Karpaty. [in Ukrainian].
6. Rak, Ja.P. (1997). Creative portrait of Dezyderija Jevghenovycha Zadora : monoghraf. narys. Uzhghorod: Zakarpattja [in Ukrainian].
7. Rosul, T. (2002). The musical life of Transcarpathia in the 20-30's of the XX century. Uzhghorod: PoliPrint [in Ukrainian].
8. Tovtyn, N. (2016). Formation of musical culture of Transcarpathia of the XX century (source studies). Visnyk Ljvivs'kogho universytetu, 17, 45-52. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.05.2019 р.
Прийнято до публікації 24.06.2019 р.